

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Cena zvláštní oblily v občanském zákoníku

Institut ceny zvláštní oblily (praetium affectionis) je v současné době upraven v § 2969 odst. 2 občanského zákoníku (dále jen „OZ“)[1] tak, že: „Poškodil-li škůdce věc ze svévole nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní oblily.“

Historie

Pojem ceny zvláštní oblily není našemu právnímu řádu zcela neznámý. Ačkoliv starý občanský zákoník[2] tento institut nijak neupravoval, převzal OZ cenu zvláštní oblily (nikoliv však doslovně) z § 1331 odst. 1 ABGB. Ten stanovil, že: „*Je-li někdo na svém jmění poškozen úmyslně nebo z hrubé nedbalosti jiného; je oprávněn se domáhati také ušlého zisku, a byla-li škoda **způsobena jednáním zakázaným trestním zákonem, nebo ze svévole a škodolibosti, cenu zvláštní oblily.***“ Ve srovnání s úpravou v OZ je zřejmé, že § 1331 odst. 1 ABGB obsahoval dvě zásadní odlišnosti. Zaprvé, bylo nutné kumulativní splnění podmínek svévole a škodolibosti (dle dikce § 2969 OZ postačí splnění pouze jednoho z těchto institutů). Zadruhé, to, zda škůdce jednal způsobem zakázaným trestním zákoníkem, bylo rozhodné pro přiznání náhrady ceny zvláštní oblily (na rozdíl od dikce § 2969 OZ).

Mimořádná cena

Pro stanovení ceny zvláštní oblily je východiskem § 492 odst. 2 OZ. Ten hovoří o tzv. ceně mimořádné, která se stanovuje tak, že se k objektivním kritériím, které jsou nezbytné ke stanovení ceny obvyklé (místo, čas, okolnosti), přidají subjektivní kritéria (osobní a majetkové poměry konkrétního subjektu).[3] To ovšem koresponduje i s cenou zvláštní oblily, která zahrnuje jak majetkovou tak i nemajetkovou újmu poškozeného. Cena mimořádná je tedy v tomto případě i cenou zvláštní oblily.[4]

Zvláštní obliba

Pojem zvláštní oblily je možné považovat za jádro celé této materie. Problémem ale je, že jej zákon nikde konkrétněji specifikuje. Je možné vyjít z definice, kterou učinil Nejvyšší správní soud (dále jen „NSS“). Podle něj: „*cena zvláštní oblily předpokládá **čistě osobní vztah k určité věci**, čímž nabude tato věc určitých nahodilých subjektivních vlastností, **takže ji nelze nahradit jinou věcí** a že věc ta má **vyšší cenu jen pro určitou osobu** nebo pouze pro určitý kruh osob.*“[5] Zvláštní obliba je tedy stav, kdy má osoba k věci takový osobní vztah, že tuto věc nelze nahradit jinou věcí. To znamená, že pouze osobní vztah nestačí! Poškozený tak musí tvrdit a prokázat, že jeho osobní vztah k věci dosáhl takové intenzity, že je pro něj tato věc naprosto jedinečná, nenahraditelná. To však, dle mého názoru, může činit poškozenému určité obtíže, a to především v soudním řízení při unesení důkazního břemene. Dále je nutno zmínit, že ne každý se bude moci dovolat náhrady ceny zvláštní oblily. Primárně tedy bude mít toto právo **poškozený**. Kromě něj by se však náhrady ceny zvláštní oblily mohly dovolat i jiné osoby, např. osoby blízké poškozenému. Bude vždy záležet na nich, aby prokázaly, že splňují podmínku určité intenzity osobního vztahu k věci.

Věc zvláštní oblily

Věc zvláštní oblily by již podle svého názvu měla obecně zahrnovat všechny věci, tak jak je specifikuje § 489 OZ. Nicméně lze v tomto případě pod pojem věc zahrnout i zvíře. Dle autorů

důvodové zprávy k OZ je totiž možné stanovit cenu zvláštní obliby i zde, jelikož to neodporuje povaze zvířat. Analogicky se totiž dají použít na zvířata ustanovení o věcech dle § 494 OZ, a to především v případech poranění nebo zabití zvířete.[6]

Škodolibost nebo svévole?

Pro přiznání náhrady ceny zvláštní obliby je nezbytné, aby škůdce jednal buď škodolibě, nebo ze svévole. Dle autorů komentáře k OZ „*škodolibě jedná ten, kdo má ze způsobené škody radost, komu působí potěšení, že někdo jiný utrpěl újmu.*“ Naopak *svévolně jedná ten, „kdo jedná jen bezúčelně, čistě z rozmaru, schválnosti, umíněnosti či zvůle.*“ Škodolibost tak směřuje přímo k osobě poškozeného, zatímco svévole k samotnému způsobení škody.[7]

Kdo může být poškozeným?

Ačkoliv OZ přímo nedefinuje osobu poškozeného, lze vyjít z obecné premisy, že je to ten, v jehož sféře vznikla újma. Nikde se nestanoví, že by se pouze fyzická osoba mohla jako poškozená domáhat ceny zvláštní obliby. „*Osoby právnické zastupují na venek jejich právní zástupci a jich projev pak pokládá se za projev právnické osoby samé. Platí-li však projev vůle orgánů právnické osobnosti za projev její vůle samé, nelze pochybovat o tom, že i na straně právnické osoby může se jednati o cenu zvláštní obliby, jak tomu může býti kupříkladu v případech, když zamýšlí spolek neb společnost nabýti rodného domu zakladatele.*“[8] Na základě výše uvedeného se tedy domnívám, že v určitých případech může být cena zvláštní obliby nahrazena nejen fyzické, ale i právnické osobě.

Jak určit cenu zvláštní obliby?

Pokud jde o určení ceny zvláštní obliby, tak tu určí a zdůvodní poškozený, případně tedy soud.[9] Poškozený by měl v žalobě náležitě zdůvodnit navrženou výši ceny zvláštní obliby, aby mohl mít plný úspěch ve věci. Je otázkou podle čeho by tak měl udělat. Ustanovení § 2957 OZ stanoví (pouze) obecná kritéria, která soud musí zvážit při stanovení výše nemajetkové újmy. Nikde však není upraven žádný přesnější způsob výpočtu. Na jednu stranu, to vzhledem ke specifickým okolnostem každého případu jednoduše není možné. Na stranu druhou tu problém stále zůstává - jak cenu zvláštní obliby vyčíslit?

Domnívám se, že vhodným argumentem, který by mohl poškozený použít, kromě důvodů uvedených v § 2957 OZ, je trvání vlastnictví. Kupříkladu, poškozený dostal ke svým dvacátým narozeninám malířský obraz s věnováním od jeho dědečka a tento obraz je jedinou památkou, jakou poškozený na dědečka má. Při oslavě třicátých narozenin však souseď tento obraz z nenávisti k poškozenému nenávratně zničil. Za řízení nevyšla najevo žádná skutečnost, která by rozporovala nepřetržité vlastnictví poškozeného - přesně deset let. Poškozený by tak mohl říci, že si nárokuje cenu zvláštní obliby ve výši 400.000,- Kč. Tato částka se sestává jednak z hodnoty obrazu jako ceny obvyklé, tj. 35.000,- Kč (např. dle ocenění znalcem) a jednak z nemajetkové újmy - částky 365.000,- Kč, tj. 100,- Kč za každý den, kdy byl poškozený vlastníkem obrazu. Celkem tedy za 3 650 dní (nejsou započítány přestupné roky). Chtěl bych uvést, že toto je pouze můj návrh, podle čeho by mohl poškozený určit cenu zvláštní obliby. Jsem si vědom, že toto kritérium nejspíše nepůjde využívat paušálně, a že nekoresponduje s kritérii stanovenými v § 2957 OZ. Na druhou stranu dává soudu alespoň přibližnou představu, jak poškozený k uvedené částce přišel, což zvyšuje jeho šance na plný úspěch ve věci a přiznání nákladů řízení v plné výši.

Moderace?

Dle § 2953 odst. 1 věta první OZ, může soud náhradu škody z důvodů zvláštního zřetele hodných přiměřeně snížit (moderovat). Pokud by se tedy soud odklonil od názoru poškozeného, moderoval by

a přiznal mu nižší částku, než jakou poškozený navrhoval, je nutné, aby soud jednak svůj rozsudek přesvědčivě odůvodnil dle § 157 odst. 2 o.s.ř., a jednak se pohyboval v intencích § 2953 OZ. Domnívám se, že především v souvislosti s neúmyslným způsobením škody bude mít soud v tomto případě veliký problém. Pokud by totiž škůdce jednal úmyslně (což jde u škodolibosti nebo svévole předpokládat), nelze náhradu snížit. Dále je nutno zdůraznit, že se moderace neužije u toho, kdo se hlásil k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu. To tedy může mít přímý vliv na advokáty, notáře a jiné příslušníky právnických profesí.

Pokud by soud tyto limity nerespektoval, poškozený by se mohl v odvolání bránit, např. že soud nesprávně právně posoudil jeho nárok, čímž došlo k naplnění odvolacího důvodu dle § 205 odst. 2 písm. g) o.s.ř.

Ceny zvláštní obliby vs. cena památek?

Za zmínku stojí i usnesení Ústavního soudu, podle kterého je důležité rozlišovat mezi cenou zvláštní obliby a cenou památek, jelikož jde o dvě zcela odlišné věci. U ceny zvláštní obliby je klíčovým atributem osobní vztah k určité věci, zatímco u ceny památky jde o jakousi kulturně historickou cenu.[10]

Další využití ceny zvláštní v OZ

Cena zvláštní obliby má vliv i na využití institutu neúměrného zkrácení. Dle § 1794 odst. 2 OZ, pokud se zkrácená strana **vzdala práva dle § 1793** a prohlásila-li, že **plnění přijímá za mimořádnou cenu ze zvláštní obliby**, právo dle § 1793 nevzniká.

Závěr

Cena zvláštní obliby je zcela jistě přínosem pro všechny poškozené a je dobře, že současný občanský zákoník (na rozdíl od starého občanského zákoníku) připouští její náhradu za splnění určitých kritérií. Z hlediska právní praxe vidím asi největší otázku v tom, jak se soudy vypořádají s problémem vyčíslení výše ceny zvláštní obliby. Jaký postup zvolí, co ještě budou ochotny akceptovat a co již nikoliv.

Karel Volný,

student Právnické fakulty UP v Olomouci

e-mail: karel-volny@centrum.cz

[1] Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník

[2] Zákon č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[3] Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s., str. 1743

[4] Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H.

Beck, 2014, 2400 s., str. 1744

[5] Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 4. 1937 (SJS) 16875/36

[6] Důvodová zpráva k OZ, str. 578 - 579, Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[7] Komentář - Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 2072 s., str. 1751

[8] Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 5. 1923 (SJS) 8586/23

[9] Důvodová zpráva k OZ, str. 578, Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[10] Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 4. 2012, sp. zn. III. ÚS 350/12

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Vyčlenění rodinných nemovitostí \(i v podobě podílu v bytovém družstvu\) do svěřenského fondu](#)
- [Sport versus EU - aktuální sportovní kauzy rozhodované Soudním dvorem EU](#)
- [Dokazování negativních skutečností ve sporném řízení](#)
- [Neoprávněný odběr elektřiny - překvapení vlastníka?](#)
- [Rodič u dítěte v nemocnici: právo na přítomnost neznamená bez dalšího právo na přespání na jip/jirp](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)